

С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университетінің Ғылым жаршысы (пәнаралық) = Вестник науки Казахского агротехнического университета им. С.Сейфуллина (междисциплинарный). - 2019. - №2 (101). - Б.84-91

ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫНДА СИЫР БРУЦЕЛЛЕЗИНЕ ҚАРСЫ ВАКЦИНА ПАЙДАЛАНУ НӘТИЖЕЛЕРІ

*М. Базарбаев, Ә.Әбутәліп,
С.М.Дюсенов, С.Г.Қанатбаев,
И.К. Акжунусова, А.А. Иващенко*
«Қазақ ғылыми зерттеу ветеринария институты» ЖШС,

Аннотация

Қарағанды облысының көптеген ауылдық округтағы агроқұрылымдарында ауыл шаруашылық малдарының бруцеллез індеті кеңінен таралып отыр. Алайда, аталған індетке қарсы ветеринариялық ереже талаптарына сай іс-шаралардың жүргізілуіне қарамастан облыс өңірінде бруцеллез індетінен эпизоотиялық тұрақтылыққа қол жетпей отыр. Мысалы, ауыл шаруашылық малдарының бруцеллезінен эпизоотиялық ошақтардың сауықтыру жұмыстары қарастырылған мерзімнен ұзақ уақытқа созылып, жыл сайын бруцеллездің жаңа эпизоотиялық ошақтары тіркеліп елеулі экономикалық зиян әкелуде. Келтіріліп отырған деректер облыс аумағында ауыл шаруашылығы малдарының бруцеллезіне қарсы жүргізіліп отырған іс-шаралардың нәтижесіздігін көрсетеді.

Осы себепте, ветеринариялық іс-шаралардың тиімділігін арттыру бағытында Қарағанды облысының кейбір шаруашылықтарын ірі қара мал бруцеллезінен сауықтыру кезінде эпизоотиялық ошақтағы малдарды РБ-51 вакцинасымен иммундеген.

Мақалада 2015-2018 жылдары Қарағанды облысының жекелеген шаруашылықтарында, оның ішінде: Жаңаарқа ауданы Талдыбұлақ а/о. «Ескене» ШҚ, Шет ауданы Ақшатау а/о, «Ернұр» ШҚ, Нұра ауданы Тассуат а/о. «Қайнар» ЖШС, Осакаровка ауданы Садовой а/о. «Садовое-К» ЖШС, «Медео» ШҚ және де осы ауылдық округтің жекеменшік ірі қара малдарын бруцеллезден сауықтыру кезеңдерінде бруцеллезге қарсы қолданылған РБ-51 вакцинасының иммунологиялық тиімділігі туралы сөз болады. Жүргізілген жұмыстар, осы вакцинамен егілген жануарларды 20 немесе 30 тәуліктен кейін серологиялық зерттеу арқылы табындағы, бруцеллездің «жасырын» түрімен ауыратындарын қосымша айқындауға болатынын көрсетті, бұл тәсіл жануарларды бруцеллезден сауықтыру мерзімін едәуір қысқартуға мүмкіндік береді.

Кілттік сөздер: бруцеллез, иммундеу, вакцина тиімділігі, эпизоотиялық ошақ, статистикалық материалдар, аурудың «жасырын» түрі,

аймақ экономикасына, диагностикалық зерттеулер, анықталған ауру малды етке тапсыру, сауықтыру.

Кіріспе

Республиканың көптеген облыстары мен аудандарында сиыр бруцеллезі едәуір деңгейде кездесіп, аймақ экономикасына зиянын тигізуде [1].

Бруцеллезге қарсы күрес шараларының бірі табындағы бруцеллез жұқтырған жануарларды дер кезінде анықтап, санитарлық союға жіберу болса, екіншісі арнайы вакцина қолдану арқылы індеттің алдын алу болып есептелінеді. 2007- 2012 жылдары республика мал шаруашылығында бруцеллездің алдын алу мақсатында вакциналарды қолданудың тоқтатылғанына байланысты осы ауру жөніндегі індетік ахуал республикада, оның ішінде Қарағанды облысы шаруашылықтарында да күрделі жағдайда болып отыр [2].

Бруцеллезбен күрес шараларының негізгі тәсілдері: бруцеллезге шалдыққан мал табынын түгелдей етке тапсырып жіберу; ауруға шыққан малдарды етке тапсырып, қалғандарына вакцина егу; бруцеллезге шалдыққан мал табынын жүйелі түрде диагностикалық зерттеу жүргізіп, оң нәтиже бергендерін етке тапсыру арқылы сауықтыру [3].

Бірінші тәсіл, бруцеллезді жоюдың ең тиімді тәсілі болып саналғанмен, бүкіл табындағы малды бір мезгілде сойысқа тапсырып, оның орнын басқа сау малдармен алмастыру экономикалық тұрғыдан көптеген шаруашылықтар үшін өте қиын

шаруа болғандықтан, көбінесе қолданыла бермейді.

Бруцеллезден, оның алдын алу үшін арнайы вакцина қолдану арқылы сауықтыруға негізделген екінші тәсіл, республика ветеринариясы практикасында көп жылдар бойы пайдаланылып, тиімділігі дәлелденгеніне қарамастан, 2007 жылдан бері ДСҰ кіруге дайындық жұмыстары барысында тоқтап қалды. Сондықтан да, республика шаруашылықтарында бруцеллезбен күресте, үшінші тәсіл, яғни жүйелі диагностикалық зерттеулер негізінде, анықталған ауру малды етке тапсыру арқылы сауықтыру қолданылып келді [4]. Алайда, республикадағы ветеринария мамандарының осы уақытқа дейін шаруашылықтарды бруцеллезден сауықтыру бойынша жүргізілген шараларына қарамастан, бұл жұмыстар нақты нәтиже бермей отыр. Ветеринария ғалымдарының тұжырымдауынша, қалыптасқан жағдайда аурудан таза емес шаруашылықтарды сауықтыру үшін жануарларды бруцеллезге қарсы вакцинамен иммундеу жұмыстарын ұйымдастыру қажет.

Осыларды ескере отырып, республика ветеринария басшылығы 2012 жылдан бастап жануарлар бруцеллезіне қарсы вакцина қолдануға қайтадан рұқсат ете бастады. Осы жылдан бастап кейбір облыстардың мал шаруашылығы нысандарында бруцеллезге қарсы іс-шаралар жүйесінде В. abortus 82, 19, РБ-51,

75/79 вакциналары пайдаланыла бастады [5]. Қарағанды облыстарының жекелеген мал шаруашылығы нысандарында бруцеллезге қарсы іс-шаралар жүйесінде 2015 - жылдан бастап, В.abortus РБ-51, вакцинасы

Зерттеу материалдары мен әдістемесі

Жануарлардың бруцеллезге шалдығу деңгейін және бруцеллезге қарсы вакцинамен егілгендерінің иммунологиялық көрсеткіштерін анықтау үшін, өндірістік тәжірибелерде Қарағанды облысы жекелеген шаруашылықтарының әр түрлі жастағы 5109 бас ірі қара малы пайдаланылды. Вакцина қолданумен жүргізілетін арнайы іс-шаралар тиімділігін объективті талдау үшін барлық эпизоотологиялық бірліктердегі егілген жануарларды және осы жануарлардың вакцинацияға

Зерттеу нәтижелері

2015-2018 жылдары Қарағанды облысының жекелеген шаруашылықтарында, оның ішінде: Жаңарқа ауданы Талдыбұлақ а/о. «Ескене» ШҚ, Шет ауданы Ақшатау а/о, «Ернұр» ШҚ, Нұра ауданы Тассуат а/о. «Қайнар» ЖШС, Осакаровка ауданы Садовой

қолданылды. Бруцеллалардың R-формасынан АҚШ-да дайындалған бұл вакцинаны республика шаруашылығында қолданғандағы тиімділігі жөнінде мәліметтерді зерттеу өзекті болып саналады.

дейінгі және одан кейінгі серологиялық зерттеулер нәтижелерін есепке алдық. Зерттеу жұмыстарында ҚР АШМ ВБҚК жыл сайынғы ветеринариялық есеп және статистикалық материалдары, республикалық ветеринариялық зертхана және ҚазҒЗВИ сараптамалары мен ғылыми есеп мағлұматтары да пайдаланылды. В. abortus РБ-51 вакцинасын қолдану жөніндегі нұсқауға, жануарларды бруцеллезге зерттеу арнайы әдістемелерге сәйкес орындалды [6,7].

а/о. «Садовое-К» ЖШС, «Медео» ШҚ және осы ауылдық округтің жекеменшік ірі қара малдарын бруцеллезден сауықтыру кезеңдерінде сиыр бруцеллезіне қарсы В.abortus РБ-51 вакцинасын қолдану жөніндегі мәліметтер 1 кестеде көрсетілді.

Кесте - 1 Қарағанды облысында 2015-2018 жж. сиырларды В.abortus РБ-51 вакцинасымен иммундеу және олардың бруцеллезге шалдығу деңгейі.

№	Аудан, округ, шаруашылық атауы	2015 жыл		2016 жыл		2017 жыл		2018 жыл	
		n	n ² , %	n	n ² , %	n	n ² , %	n	n ² , %
1	Жаңарқа ауданы, Талдысай а/о, «Ескене» ШҚ	112	2,2	556	1,5	-	1,2	-	1,5
2	Шет ауданы, Ақшатау а/о, «Ернұр» ШҚ	28	0,9	199	0,6	-	0,3	-	0,7
3	Нұра ауданы, Тассуат а/о,	163	0,6	799	1,0	841	0,8	910	0,6

	«Қайнар» ЖШС								
4	Осакаровка ауданы, Садовое а/о, «Садовое-К» ЖШС	-	-	-	2,0	450	2,2	426	1,9
5	Осакаровка ауданы, Садовое а/о, «Медео» ШҚ	-	-	-	-	-	4,5	250	2,0
6	Осакаровка ауданы, Садовое а/о, жеке малдар	-	-	-	-	-	1,5	575	0,4
n³		303		1554		1291		1961	

Ескерту: **n**- имунделген мал саны; **n²** – ірі қара малының бруцеллезге шалдығу деңгейі(%); **n³**- барлығы.

1-кестеден көрінгендей 2015-2016 жылдары Қарағанды облысының 3 ауданында жекелеген шаруашылықтарда сиыр бруцеллезіне қарсы В.abortus РБ-51 вакцинасымен, тиісінше 308 және 1554 бас имунделді. 2017 және 2018 жылдары осы вакцинамен тек 2 ауданда барлығы 1291 бас егілді (Нұрада - 841 және Осакаровкада - 450). Жүргізілген имундеу жұмыстарының тиімділігін сараптау үшін егілген мал топтарының сол жылғы және 1 жылдан кейінгі бруцеллезге шалдығу деңгейін сараптадық. Бұл кезде мынадай жәйттер анықталынды: Жаңарқа ауданы, Байдалы а/о, «Ескене» 2015 жылы бруцеллезге шалдығу көрсеткіші 2,2% болған жануарларды В.abortus РБ-51 вакцинасымен имундегеннен 1 жылдан кейін, залалдану деңгейі 0,7% төмендеп, 1,5 % -ға тең болды. 2016 жылы 556 бас имунделген болса, 2017 жылы олардың бруцеллезге шалдығуы 0,3 % азайып,1,2% құрады.Алайда 2017 жылы шаруашылықта ешбір бас бруцеллезге қарсы егілген жоқ, нәтижесінде 2018 жылғы зерттеулерде осы табынның бруцеллезге шалдығу көрсеткіші 0,3% көбейіп, 1,5% жетті. В.abortus РБ-51 вакцинасын

қолданғанда осыған ұқсас жағдай Шет ауданы «Ернур» ШҚ – да да байқалды. 2015 және 2016 жылдары осы вакцинамен имунделген (сәйкесінше, 28 және 199 бас) жануарлардың 1 жылдан кейінгі бруцеллезге шалдығу көрсеткіші 0,3%-ға азайды.2017жылы шаруашылықтағы мал басының имунделмегеніне байланысты, 2018 жылы олардың бруцеллезге шалдығуы былтырғымен салыстырғанда 0,4% артып, 0,7% тең болды.

Нұра ауданында 2015 жылы бруцеллезге шалдығу көрсеткіші 0,6% болған «Қайнар» ЖШС барлық 650 бас сиырдың тек 163-і ғана РБ-51 вакцинасымен егілді. 2016 жылы осы шаруашылықтың 720 бас малын бруцеллезге зерттегенде шалдығу көрсеткіші былтырғыдан 0,4% көбейіп, 1,0 % -ды құрады. Яғни, бұл шаруашылықта барлық мал басы вакцинациямен түгел қамтылмай, тек жекелеген топты ғана егу ешқандай нәтиже бермей, бруцеллез таралу деңгейі көбейгенін көрсетеді. Бұған тағы бір дәлел, 2016 және 2017 жылдары осы шаруашылықтағы вакцинациямен түгел қамтылды (сәйкесінше,799 және 841 бас), нәтижесінде олардың бруцеллезге

шалдығу көрсеткіші 2017 жылы 0,8%, ал 2018 жылы 0,6% болды. Яғни, вакцина пайдалану нәтижесінде бұл қожалық малының бруцеллезге шалдығу деңгейінің жыл сайын 0,2% төмендегені байқалады.

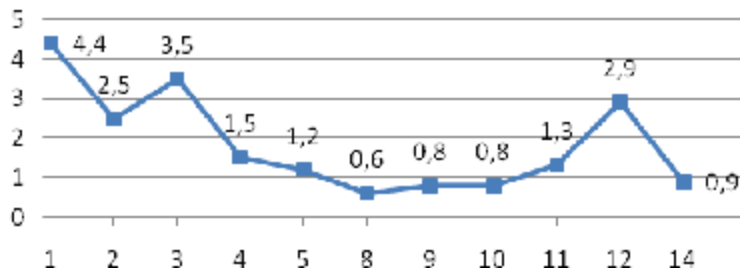
Осакаровка ауданы «Садовое-К» ЖШС қырдың қызыл асыл тұқымды ірі қара малын өсіріп, сүт өндірумен айналысады. Шаруашылық бруцеллезден таза деп есептелінеді. Алайда, 2015-2016 жж аралығында жоспарлы зерттеу кездерінде ауруға шыққан малдар байқалып бруцеллезге шалдығу деңгейі 0,2% құраған. ЖШС қалыптасқан эпизоотологиялық жағдайды ескере отырып және де осы ауылдық округтегі жеке меншік малдар арасында бруцеллез ауруының анықталып, сауықтыру шараларының жүргізілуіне байланысты, бруцеллездің алдын алу іс-шаралары қатарында 2017 жылы «Садовое-К» ЖШС 450 бас осы вакцинамен егілгеннен 1 айдан кейін зерттегенде 1 (0,12%) бас оң нәтиже берсе, осы шаруашылықтың малдарын 12 айдан кейін тексерген кезде серологиялық зерттеулер қортындысы бойынша бруцеллезге шалдыққан малдар анықталмаған.

2018 жылы осы ауыл округының «Медео» ШҚ РБ-51 вакцинасымен егілген жануарларды 1 айдан кейін тексергенде 7 бас (2,8%) оң реакция берді. Бұдан кейін 20 күн өткен соң жүргізілген зерттеуде осы табыннан тағы да 5 бас (2,0%) оң реакция көрсетті. Бұдан бір айдан кейін өткізілген зерттеуде барлық жануарларда бруцеллезге теріс нәтиже алынды.

Осылайша, өндірістік сынақтар нәтижесінде, РБ-51 вакцинасымен егілген жануарларды 1 ай немесе 20 күннен кейінгі серологиялық зерттеулер, R -вакцинасын егу нәтижесінде бруцеллездің «жасырын» түрімен ауыратын жануарларды айқындауға болатындығын және бұл жағдайды табындағы малдарды бруцеллезден сауықтыру мерзімін жеделдету мақсатында практикада пайдалану мүмкін екендігін көрсетті.

Осакаровка ауданында Садовое а/о 2017 жылдың мамыр айында ірі қара бруцеллезінен Осакаровка аудандық әкімшілігінің № 29/01 шешіміне сәйкес шектеу қойылып, сауықтыру шараларын жүргізу Ветеринария туралы заң талаптарына сәйкес РМК «Республикалық эпизоотияға қарсы отрядтың» Қарағанды облыстық филиалына жүктелген болатын [8]. Шаруашылықты бруцеллезден сауықтыру жөніндегі бекітілген іс-шаралар жоспар бойынша осы эпизоотиялық ошақты жүйелі түрде диагностикалық зерттеу және оң нәтиже бергендерін сойысқа жіберу арқылы жүргізу қарастырылған. Аталған агроқұрылымда ірі қара малы 14 рет тексеріліп 126 басының ауруға шалдыққандығы анықталып етке тапсырылған. Малдардың бруцеллезге шалдығу деңгейі орташа есеппен 1,7% құраған. Алайда, жүргізген айықтыру іс-шаралары ойдағыдай нәтиже бермей әр зерттеген сайын ауру малдар шығып отырған. Осы шаруашылықта жүргізілген зерттеулер нәтижесі төменгі суретте келтірілген.

Ряд 1

Сурет-1. Садовый а/о жеке меншік табындарында ірі қара малын бруцеллезге зерттеу нәтижесі

1-ші суреттегі деректер болып, ауру жұқтырғандығы анықталмай көрсетілгендей аталған шаруашылықтағы малдарына R-вакцинасын енгізгенде мал бастарын 8 рет бруцеллез организмдегі инфекциялық үрдістің өршуі зерттегенде, олардың бруцеллезге нәтижесінде S-антигенмен өткізілген шалдығу деңгейі 4,4%-дан 0,6%-ға дейін стандартты серологиялық реакциялардың ғана төмендесе, 9-шы рет тексеруден ға айналғанын дәлелдейді.

бастап малдардың бруцеллезге шалдығу 1 жылдан кейін жүргізілген деңгейінің белгісіз себептермен қайтада серологиялық зерттеулерде бруцеллезге оң өршеленуі байқалып 0,9% жеткен. Ал нәтиже берген жануарлар анықталынған 12-ші рет зерттегенде бұл көрсеткіш 2,9% жоқ, яғни табын бруцеллезден тазарды деп - ға дейін жоғарылағаны байқалса, 14-ші септеуге болады.

рет зерттегенде жеке меншік малдарының Осы ауылдық округтағы «Медео» ШҚ бруцеллезге шалдығу деңгейі 0,9% сиыр малының 2017-2018 жылдары төмендеген. бруцеллезге шалдығуы 4,0-4,5%

Агроқұрылымдағы бруцеллезден аямасында болды, 2018 жылғы жоспарлы сауықтыру іс-шараларының ұзақ уақытқа серологиялық зерттеулерден кейін созылуына байланысты, Қарағандық бруцеллезге оң нәтиже бергендерді бөліп облыстық ВБҚК-нің келісімімен, РВ-51 алғаннан соң ақпан айында 250 бас осы вакцинасын қолдану вакцинамен имунделді. 2018 жылдың ұйғарылды. Табындағы бруцеллезге оң аурызында жүргізілген зерттеулер бұл нәтиже берген малдарды бөліп алғаннашабынның бруцеллезге шалдығу деңгейі кейін осы Садовое ауыл округының жеке еседей кеміп, 2,0% болғаны белгілі секторындағы 575 бас сиыр болды. Малдың төлдеу кезінде имундегенен 1 айдан кейін бруцеллезге бруцеллездің ешқандай белгілері немесе зерттегенде 9 бас, одан 20 күннен кейін ш тастаулар тіркелген жоқ. Сәуір айында тексергенде 2 бас оң реакция берді. Табындағы бруцеллезге теріс нәтиже Жануарларды бұнан 20 күннен кейін тағы берген 149 бас осы вакцинамен қайталап қайталап тексергенде барлығы да теріс ігілді.

нәтиже көрсетті. Келтірілген деректер, Осы ауыл округінің жеке меншік зерттелінген табын жануарларының секторындағы сиырларды бруцеллезге арасында, бұдан бұрынғы өткізілген шалдығу деңгейі 1,5% болса, вакцина тексеру кезінде инкубациялық кезеңде қолдану нәтижесінде 2019 жылдың

наурызындағы зерттеулерде ол 1,1%-ға қашаулатылды. 2015-2016 жылдардағы азайып, 0,4% тең болды. Бруцеллезге оқиыс-көктем кезінде бұл жануарлар нәтиже бергендерді етке тапсырғаннарасында іш тастау немесе бруцеллез кейін қалған 461 бас РБ-51 вакцинасымен инфекциясының өзге көріністері болған қайталап иммунделді.

Арнайы ғылыми әдебиеттерде жүргізілген серологиялық зерттеулерде диссоцияланған R-формадағы (2016ж. мамыр) барлық жануарлар бруцеллаларды сенсбилизацияланған бруцеллезге теріс нәтиже көрсетті.

организмге енгізгенде аурудың **Қорытынды** Қарағанды жекелеген инкубациялық кезеңінде жүрген блыстарының жануарлардағы инфекциялық үрдішаруашылықтарда 2015-2018 жылдары белсендендіріліп, ауру қоздырғышы бруцеллезге қарсы қолданылған РБ 51 жұқтырғандарды айқындауға вакцинасының тиімділігін талдау, оның болатындығы туралы деректер бариырлардың бруцеллезге шалдығу [8,9,10]. Осы мәліметтерді ескердеңгейін біршама төмендеткенін көрсетті. отырып, жүргізілген өндірісті Вакцинаны пайдалану тиімділігін арттыру тәжірибелерде РБ-51 вакцинасы үшін белгілі бір территорияда күтіп бруцеллездің «жасырын» түрі бағылатын жануарларды бөлек теместен, айқындауға пайдалану мүмкіндіктері барлығын түгелдей иммундеу қажет. қарастырдық. Ол үшін V.abortus РБ-51 бруцеллезге қарсы арнайы вакцинасымен иммунделген жануарлардветеринариялық шаралардың тиімділігін екеннен 20-30 күннен кейін ресми шалдау үшін жануарлардың вакцинацияға серологиялық тәсілдермен бруцеллезге дейінгі және одан кейінгі серологиялық тексеріп, оң нәтиже бергендерін табынна зерттеулер нәтижелерін, табындағы бөліп алып отырдық. жануарлар арасында осы уақыт

Мысалы, Жаңаарқа ауданының аралығында кездескен аурудың «Ескене» шаруа қожалығында 2015 -жылы клиникалық белгілерін (іш тастау, өлі шілде айында 3-5 жастағы 105 бас сиырды немесе шала төл туу, жыныс бруцеллезге тексергенде 4 сиыр (3,8%) органдарының қабынуы т.с.с) нақты бруцеллезге оң реакция берді. Оң реакция сепке алу керек.

берген жануарларды оқшауланғаннан Арнайы жүргізілген өндірістік кейін, екі шаруашылықта да қалғанынақтар нәтижесінде, иммундеуден 1 ай сиырлар РБ-51 вакцинасымен, қолдануға немесе 20 күннен кейінгі серологиялық нұсқаулығына сәйкес иммунделді зерттеулер РБ-51 вакцинасын егу Иммунизациядан бір айдан кейін нәтижесінде аурудың «жасырын» түрін шаруашылықтағы жануарлар бруцеллезге айқындауға мүмкіндік жасады, бұл арналған ресми тесттермен (АР, РБС, КБР жағдайды табындағы малдарды S -антигенмен) қайта тексерілді бруцеллезден сауықтыру мерзімін нәтижесінде 2 бас бруцеллезге оң реакция жеделдету мақсатында практикада беріп, олар ауру мал ретінде табынна айдалануға болады.

Әдебиеттер

- 1 Абдрахманов С.К., Абуталип А., Барамова Ш.А. Эпизоотиялық үрдісті бағалау және ауыл шаруашылық малдарының бруцеллезінің

географиялық таралуын болжау. // Халықаралық конференция материалдары.(12маусым -29 шілде2012).,Орал қ., РК, - 2012. - Б.141-146.

2 Әбутәліп Ә. ҚР облыстары аумағындағы соңғы жылдардағы мал бруцеллезінің індеттанулық жағдайы. / Базарбаев М.Б., Қанатбаев С.Г., Барамова Ш.А., Аманжол Р., Мәтіхан Н., Шытырбаева З.А. // ҚазҒЗВИ ғылыми еңбектер жиынтығы. – Алматы, 2016. – Т. LXII. – Б. 16-22.

3 Иванов Н.П. Жануарлар бруцеллезі және онымен күресу іс-шаралары// Алматы, 2007. – Б.52-56.

4 Султанов А.А. Диагностикалық зерттеулердің салыстырмалы сараптамасы және ҚР 2014–2016жылдар аралығындағы жануарлар бруцеллезінен эпизоотиялық ахуал. / Абутәліп А., Барамова Ш.А «Кәзіргі кезеңдегі ветеринария ғылымдарының теориясы мен тәжірибесінің мәселелері», // ҚазҒЗВИ ғылыми еңбектер жиынтығы. – Алматы, 2017. – Т. LXII. – Б. 3-14.

5 Абутәліп Ә. // ҚР ірі қара бруцеллезіне қарсы вакцинаның тиімділігі / Мәтіхан Н. Қанатбаев С.Г., Базарбаев М.,Воробьев А.В.Фармокологиялық және клиникалық зерттеулердің Азиялық журналы. 2017 -Том 10, шығуы 6, Б -359- 362

6 «Бруцеллезге зертханалық зерттеу»Методикалық нұсқамасы. ҚР Ветеринария заңнамасы. Астана, 2005. -23 б.

7 РВ-51 ®(СЗV Испания) вакцинасын қолдану нұсқамасы.

8 Адамдар мен жануарларға ортақ (бруцеллез) жұқпалы аурулардың алдын алу және олармен күресу жөніндегі Ветеринариялық- санитариялық Ереже., 2004 ж.

9 Джупина С.И. Эпизоотологиялық зерттеулер сабағы. Мәскеу.; 2004.- Б.11-43.

10.Косилов И.А., Ощепков В.Г. Ауыл шаруашылық малдарының бруцеллезі //Новосибирск, 1976. - Б. -78-82.

References

1. Abdrahmanov S.K., Abýtalip A., Baramova Sh.A. Epizootialyq úrdisti baǵalaý jáne aýyl sharýashylyq maldarynyń brýselleziniń geografialyq taralýyn boljaý // Halyqaralyq konferentsia materialdary. (12-maýsym –29-shilde 2012)., Oral q., QR, - 2012. - P.141-146.

2. Abýtalip Á. QR oblystary aýmaǵyndaǵy sońgy jyldardaǵy mal brýselleziniń indettanýlyq jaǵdayy. / Bazarbaev M.B., Qanatbaev S.G., Baramova Sh.A., Amanjol R., Mátihan N., Shytyrbaeva Z.A. // QazǴZVI ǵylymı eńbekter jıyntyǵy. – Almaty, 2016. – T. LXII. – P. 16-22.

3. Ivanov N.P. Janýarlar brýsellezi jáne onymen kúresý is-sharalary // Almaty, 2007. – P.52-56.

4. Sýltanov A.A. Diagnostikalıyq zertteýlerdiń salıstıymaly saraptamasy jáne QR 2014–2016 jyldar aralyǵyndaǵy janýarlar brýsellezinen epizootialyq ahýal. / Abýtalip A., Baramova Sh.A «Qázirgi kezeńdegi veterinaria ǵylymdarynyń

teoriasy men tájiribesiniń máseleleri», // QazǵZVI ǵylymı eńbekter jıntyǵy. – Almaty, 2017. – T. LXII. – P. 3-14.

5. Abýtalıp A. // QR iri qara brýsellezine qarsy vaksınanyń tuımdiligi / Matıhan N. Qanatbaev S.G., Bazarbaev M., Vorobev A.V. Farmokologıalyq jáne klinikalıyq zertteýlerdiń Azıalyq jýrnaly. 2017 - Tom 10, shyǵyúy 6, B -359- 362

6. «Brýsellezge zerthanalyq zertteý» Metodikalıyq nusqamasy. QR Veterınarıa zańnamasy. Astana, 2005. – 23p.

7. RV-51 ®(CZV Испания) vaksınasyn qoldanı nusqamasy.

8. Adamdar men janýarlarǵa ortaq (brýtsellez) juqpalı aýrýlardıń aldın alı jáne olarmen kúresý jónindegi Veterınarıalyq- sanıtarıalyq Ereje., 2004 j.

9. Djýpına S.I. Epızootologıalyq zertteýler sabaǵy. Máskeý.; 2004.- P.11-43

10. Kosılov I.A., Oshepkov V.G. Aýyl sharýashylyǵy maldarınıń brýsellezi //Novosıbırsk, 1976. - P. -78-82.

РЕЗУЛЬТАТЫ ПРИМЕНЕНИЯ ВАКЦИНЫ ПРИ БРУЦЕЛЛЕЗЕ КОРОВ В КАРАГАНДИНСКОЙ ОБЛАСТИ

*М. Базарбаев, Ә.Әбутәліп,
С.М.Дюсенов, С.Г.Қанатбаев,
И.К. Акжунусова, А.А. Иващенко*

*ТОО«Казахский научно- исследовательский ветеринарный институт
г. Алматы*

Резюме

Эпизоотия бруцеллеза крупного рогатого скота широко распространена в агроформированиях сельских районов Карагандинской области. Несмотря на проводимые плановые противобруцеллезные мероприятия, сроки оздоровления неблагополучных пунктов затягивались до 12-14 мес. Кроме того ежегодно регистрировались новые эпизоотические очаги бруцеллеза, наносящие значительный экономический ущерб хозяйствам региона.

Изложенные выше данные свидетельствуют о низкой эффективности противобруцеллезных мероприятий, проводимые в Карагандинской области, особенно, в части оздоровления эпизоотических очагов бруцеллеза крупного рогатого скота.

Поэтому в отдельных агроформированиях Жанааркинского, Нуринского и Осакаровского районов Карагандинской области как профилактической так и в комплексе противобруцеллезных мероприятия при оздоровлении эпизоотических очагов бруцеллеза было принято решение по применению противобруцеллезной вакцины РВ-51. Вакцина предназначена для обеспечения защиты от бруцеллеза крупного рогатого скота рекомендована и одобрена Международным Эпизоотическим Бюро(МЭБ), и соответствует международным стандартам(GMP).

В статье приводятся результаты испытания эффективности указанной вакцины в 5-ти агроформированиях, вышеуказанных районов области на более 1,9 тыс головах крупного рогатого скота. Авторы на достаточно объемном материале доказали целесообразности применения в комплексе противобруцеллезных мероприятий при оздоровлении эпизоотических очагов бруцеллеза вакцину Br. abortusPB-51(CZV Испания).

Ключевые слова: бруцеллез, вакцина Br. abortus PB-51(CZV Испания), иммунизация, эффективность вакцин, эпизоотический очаг, статистические материалы, скрытое течение болезни, экономика региона, диагностические исследования, сдача выявленных животных на убой, оздоровления.

RESULTS OF VACCINE APPLICATION IN COW BREWELLS IN THE KARAGANDA REGION

*M.Bazarbayev, A.Abotalip,
S. M. Dyusenov, Kanatbaev SG,
I.K.Akzhunusova, A.A.Ivashchenko
LLP "Kazakh Scientific Research Veterinary Institute
Almaty*

Summary

Epizootics of brucellosis in cattle is widespread in agroformations of rural areas of the Karaganda region. Despite the planned anti-brutal measures, the terms of recovery of disadvantaged items were delayed up to 12-14 months. In addition, new epizootic foci of brucellosis were recorded annually, causing significant economic damage to the farms in the region. The data presented above testify to the low efficacy of anti-brutal measures carried out in the Karaganda region, especially in terms of the improvement of epizootic foci of brucellosis in cattle.

There fore, in separate agroformations of the Zhanarkinsky, Nurinsky and Osakarovsky districts of the Karaganda region, both prophylactic and in a complex of anti-Brucellosis measures for the rehabilitation of epizootic foci of brucellosis, RV-51 anti-Brucella vaccine was used

The vaccine is designed to provide protection against brucellosis in cattle recommended and approved by the International Epizootic Bureau (OIE), and complies with international standards (GMP).

The article presents the results of testing the effectiveness of this vaccine in 5 agroformations, the above-mentioned areas of the region for more than 1.9 thousand heads of cattle. The authors on a fairly voluminous material proved the feasibility of using anti-brutal measures in improving the epizootic foci of brucellosis in the Br vaccine in the complex. abortus PB-51 (CZV Spain).

Key words: brucellosis, Br vaccine. abortus PB-51 (CZV Spain), immunization, vaccine efficacy, epizootic focus, statistical materials, hidden course of the disease, regional economy, diagnostic studies, delivery of identified animals for slaughter, recovery.